

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Arealplanlegging og naturmangfold

Statssekretær Heidi Sørensen
Ekspedisjonssjef Jarle Jensen
Avdelingsdirektør Torbjørn Lange

DNs plansamling
Trondheim, 22.09.10

Foto: Marianne Gjerv

Hva truer naturmangfoldet?

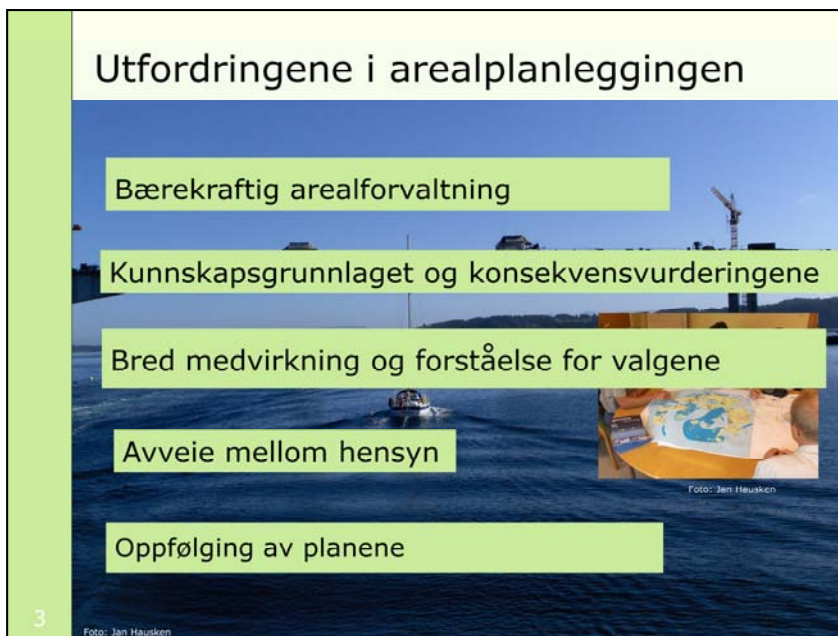
Arealbruk er den desidert største trussel mot naturens mangfold.

Forurensning.

Overhøsting.

Fremmede arter er en stor og voksende trussel mot naturmangfoldet.

Klimaendringer vil i tiden fremover bli en stadig større trussel mot mangfoldet i naturen.

Dreie arealbruken i mer bærekraftig retning og planlegge langsiktig. Det vil si en utvikling som møter dagens behov uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å få dekket sine behov. Loven skal fremme balanse mellom økologiske, sosiale og kulturelle mål og verdier.

Utfordringene å framskaffe nok informasjon til å kunne ta stilling til ja eller nei til et tiltak, og kunne stille relevante betingelser. Vurdere konsekvensene av tiltaket er en del av denne prosessen.

Grunnleggende for plansystemet er åpne og brede prosesser bred medvirkning tidlig i prosessen er avgjørende. Dette vil også bidra til å skape forståelse for valgene.

Det er ofte mange motstridende interesser og en kan ikke alltid ta hensyn til alle syn og ønsker. Prosessen legger til rette for å gjøre slike avveininger, men hvilke valg man til syvende og sist tar er politikk.

Avgjørende for resultatet ute i terrenget, er gjennomføringen av planene. Viktig å fastlegge ansvar for dette, for eksempel når det gjelder avbøtende tiltak og miljøoppfølging. Nytt i plan- og bygningsloven er for eksempel muligheten til å ha bestemmelser om miljøoppfølging.

Naturlovgivning	
 Foto: Ola Glesne 1910-loven: Fredet naturminne i Ullevål haveby	 Foto: Bård Løken ©NN, Samfoto 1954-loven: Nasjonalparker. Rondane (1962)
 Foto: ©Ove Bergersen /NH/Samfoto 1970-loven: Systematisk og moderne. Fredning av klippeblåvingen	 Foto: Statens naturoppsyn 2009: Naturmangfoldloven. Bruk og vern

1910-loven: vern av enkeltobjekter og mindre områder. Bilde: Vernet eik (naturminne) i Ullevål Haveby i Oslo. Eika er sannsynligvis 2-300 år gammel.

1954-loven: I tillegg til vern av arter og mindre områder, åpner loven for vern av nasjonalparker. Bildet viser Rondane nasjonalpark, som er vår første nasjonalpark (1962). Og i 1970 ble jeg født ...

1970-loven: og da fikk vi selvsagt en ny naturvernlov. En mer systematisert og moderne vernelov, med formål, vernekategorier, vilkår for vern og rettsvirkninger. Bilde viser en klippeblåvinge. Den ble fredet i 2008.

2009-loven: En lov som har mål, prinsipper og regler for bærekraftig bruk og vern av norsk natur. Bilde viser dugnad med slåttonn for å hindre gjengroing.

Naturmangfoldloven er det største lovverket som er utarbeidet om norsk natur noensinne!

Klimaendringene krever at vi gjør naturen mer robust!

På mange måter forener naturmangfoldloven de to hovedtradisjonene i utviklingen av den norske miljøtenkingen. Dette er en lov for bærekraftig bruk og vern av natur.

Plan- og bygningslovgivning	
 Foto: Bjørn Casper Horgen 1800-tallets bygningslover for byene, byplanleggingsloven 1924 mm	 1965: Bygningsloven – hele landet i samme lov
 Foto: Martine Lovold 1985: Plan- og bygningsloven - Bindende arealdel av kommuneplan, planlegging ut i sjø	 Foto: Jarle Jensen 2008: Nye virkemidler og systematikk i loven

1800-tallet: Egne bygningslover for byene. 1924: Den første felles bygningslov for byene som gjaldt for alle byer og en sone rundt disse, videreførte dette. Byplan (reguleringsplan) var eneste plantype.

1965: Første lov som samlet hele landet – bygningsloven. Det ble innført krav om at alle kommuner skulle ha en retningsgivende oversiktsplan for arealbruken (generalplan). Arealbruken i planen kunne bindes opp gjennom kommunal vedtekt (generalplanvedtekt).

1985: Plan- og bygningsloven innførte direkte bindende arealdel av kommuneplanen.

Flere endringer av 1985 loven; innføring av bestemmelser om konsekvensutredning i 1989.

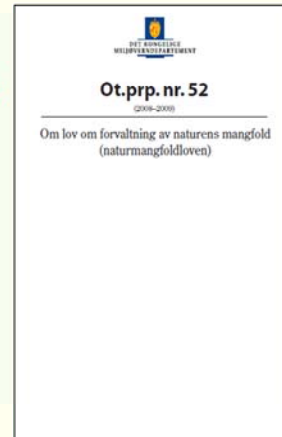
2008-loven. Kampen om arealene er stor! Det er nok å nevne stikkord som naturmangfold, jordvern, reindrift, friluftsliv, strandsonen og fjellområder som eksempler på områder hvor arealbruksinteresser står mot hverandre.

Den nye loven har en bærekraftig utvikling av samfunnet som et overordnet mål for planlegging og byggesaksbehandling. Den er lettere å forstå og har bedre kobling til andre lover som bl.a. naturmangfoldloven.

Naturmangfoldloven

- En lov bestående av 10 kapitler og 77 paragrafer samt 15 endringer i andre lover

- Kapittel I Formål og virkeområde
- Kapittel II Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk
- Kapittel III Artsforvaltning
- Kapittel IV Fremmede organismer
- Kapittel V Områdevern
- Kapittel VI Utvalgte naturtyper
- Kapittel VII Tilgang til genetisk materiale
- Kapittel VIII Myndigheter etter loven, tilsyn
- Kapittel IX Håndheving og sanksjoner
- Kapittel X Avsluttende bestemmelser

6

Den nye loven samler alle mål og prinsipper i en lov, framfor å legge disse inn i minst 36 sentrale areallover.

Loven består av ti kapitler og 77 paragrafer, samt 15 endringer i andre lover.

Den gamle naturvernloven har fått plass i ett kapittel; kap V om områdevernet. Ved siden av lovkapittel VI om utvalgte naturtyper er lovkapittel II det kapitlet som har størst praktisk betydning for planlegging [animert inn rød ring].

Plan- og bygningsloven - grunnprinsippene

Grunnprinsippene i plan- og bygningsloven er:

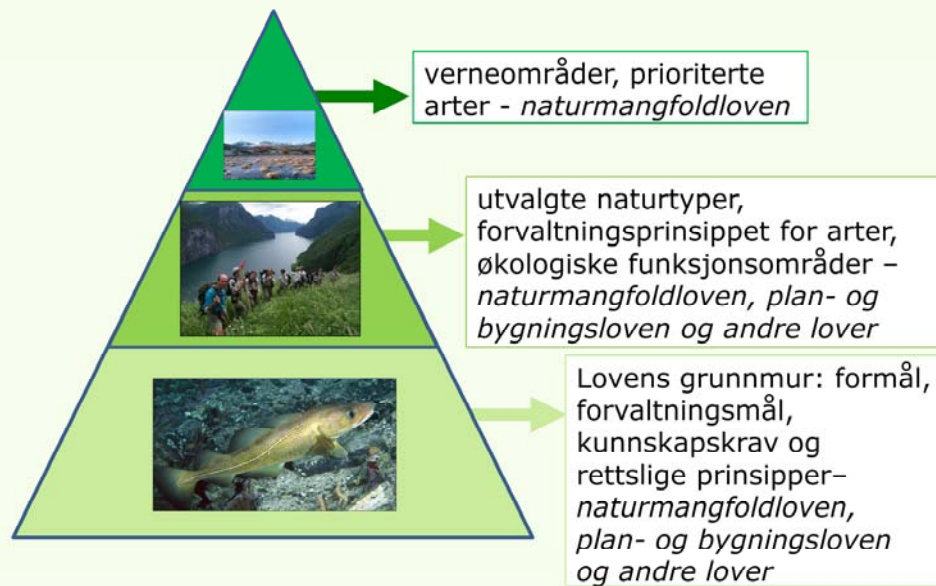
Folkevalgt styring

Samordning og medvirkning

Overordnede rammer skal tas hensyn til

Planer skal ligge til grunn for tiltak

Naturmangfoldlovens hovedgrep

8

Kilde: Miljøverndepartementet

Verneområder og prioriterte arter. Det mest verdifulle – indrefilénen av norsk natur.

Mellomsjiktet – natur som krever spesielle hensyn.

Utvalgte naturtyper, der man må sikre arter gjennom bærekraftig bruk (høsting og fangst) og der noe truer natur (fremmede organismer).

Grunnmuren. Formål, forvaltningsmål og prinsipper.

1. Nasjonalt nivå:

Nasjonale forventninger - 2011 –nytt . Endelig form på dette dokumentet ikke avklart, hvert 4. år

Statlige planretningslinjer – tidligere rikspolitiske retningslinjer.

Statlige planbestemmelser - binder arealbruken inntil 10 år, kan forlenges med 5 år av gangen.

2. Regionalt nivå:

Planstrategi – 2012 -nytt – bygger på nasjonale forventninger – avklarer behov for planlegging de nærmeste 4 årene.

Regional planbestemmelse – nytt – binder arealbruken inntil 10 år, kan forlenges med 5 år av gangen .

Regional plan – Eksempel: regionale planer for villreinfjellene, vindkraft, vassdrag, utbyggingsstrategier, areal- og transportplanlegging og tiltak for å redusere utslipp av klimagasser.

Regional planbestemmelse - - binder arealbruken inntil 10 år, kan forlenges med 5 år av gangen

3. Kommunalt nivå:

Planstrategi 2012 – nytt avklarer behov for planlegging de nærmeste 4 årene – bygger på nasjonale og regionale føringer og lokale behov.

Kommuneplaner/ delplaner –egnet plannivå for å ta vare på naturtyper, strandsone, grønnstruktur, idrett og friluftsliv.

Reguleringsplan –i reguleringsplaner- kan blant annet sikre lokale turveier og leveområder for arter.

Planprosess for kommuneplan

Kunnskapskrav, føre-var, økosystemtilnærming, kostnadsdekning, miljøforsvarlige teknikker

10

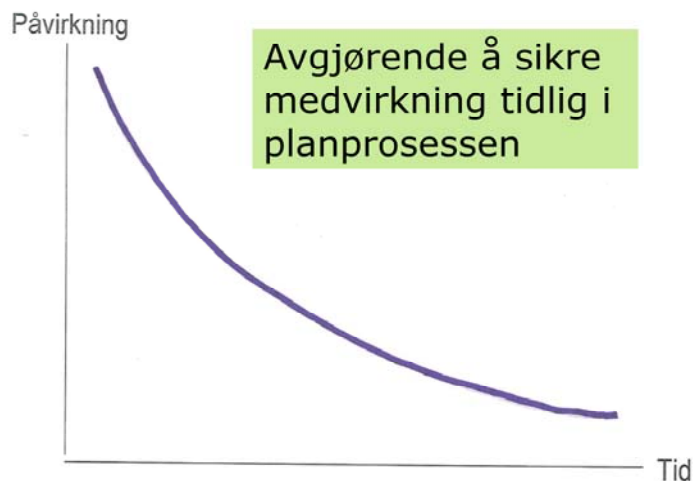
Planprosess for kommuneplan

Koblingen mellom planprosess og Naturmangfoldloven kap. II. Naturmangfoldloven kap II skal integreres i saksbehandlingen etter plan- og bygningsloven. Vi er her i naturmangfoldlovens grunnmur og i grunnmuren for kommunenes arbeid med kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner

Kravet til kunnskap i § 8 skal inn både ved **oppstart** av planprogrammet og i arbeide selve planen (**utarbeidelsen**). Også kunnskap om effekter av planen etter § 8 og samlet belastning i § 10 skal inn på disse to stadiene. Det samme gjelder for prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og metoder, som også omfatter lokalisering. Her må det da inn kunnskap om vanlig natur, prioriterte arter, utvalgte naturtyper, verneområder, arter og naturtyper som er på rødlisten.

Dessuten skal prinsippene inn i den **avveining** som kommunene skal gjøre i planarbeidet , dvs. både i arbeidet med å **bearbeide planen** og hva som skal bli **vedtaket** i saken.

Påvirkningskurven

11

Kilde: Miljøverndepartementet

Muligheten for å påvirke avtar med tiden. Viktig å påvirke tidlig, og starte påvirkningen på overordnet plannivå

Erfaring viser at å få til store endringer sent i planprosessen er svært krevende og konfliktnivået øker.

Forvaltningsmål – nml §§ 4 og 5

Mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde

Artene ivaretas og skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder

Mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde.

Artene ivaretas og skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder.

Forvaltningsmålene for naturtyper og arter gjelder for all forvaltning av natur. De innebærer at tiltak som gjør det umulig å nå målet ikke kan gjennomføres. Men tiltak som medfører at målet nås på et senere tidspunkt eller på en annen måte enn planlagt kan gjennomføres.

Økosystembasert forvaltning.

Miljøprinsippene skal legges til grunn som retningslinjer ved:

- Utøving av offentlig myndighet
- Tildeling av tilskudd
- Forvaltning av fast eiendom

Vurderingen skal fremgå av beslutningene til miljømyndighetene, kommunene og sektormyndighetene

Kunnskapskravet er en del av lovens grunnmur:

Vitenskapelig kunnskap og erfaringsbasert kunnskap, det vil blant annet si forskningsresultater, utredninger, lokal kunnskap, forvaltningens egen kunnskap, samisk kunnskap mv.

Føre-var-prinsippet nml §9

Ved behandling av
søknad om tiltak
Av eget tiltak

14

Foto: Marianne Gjerv

Hører nært sammen med kunnskapsgrunnlaget i § 8. Kommer inn dersom kunnskapen ikke er tilstrekkelig om virkningen av tiltaket eller de samlede belastning av tiltaket etter § 10 om samlet belastning.

Er ikke kunnskapen tilstrekkelig skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Jo større tiltak og større mulighet for skade på viktige verdier, jo større vekt skal føre-var-prinsippet tillegges i avgjørelsen av saken.

Av eget tiltak

Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Prinsippet om samlet belastning nml §10

Vurdering av nye påvirkninger på
et allerede påvirket økosystem

Vurderingen av den første
påvirkningen av et økosystem

15

Foto: Kristin Thorsrud Teien

Bildet: utbygging av vei for nye hyttefelter i fjellskog på Vaset i Valdres.

Jeg trodde at vi hadde et juridisk prinsipp om samlet belastning for natur, men før 1. juli 2009 hadde vi ikke det.

Prinsippet, slik det er nedfelt i naturmangfoldloven, sier at et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Dette innebærer derfor at man skal ha kunnskap om samlet belastning.

Tiltak 17, der 16 andre tiltak er tillatt.

Tiltak én, men der det er nærliggende at det kommer 6-7 andre tiltak. Krav om samlet plan.

Kostnader ved miljøforringelse

Prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver - § 11

16

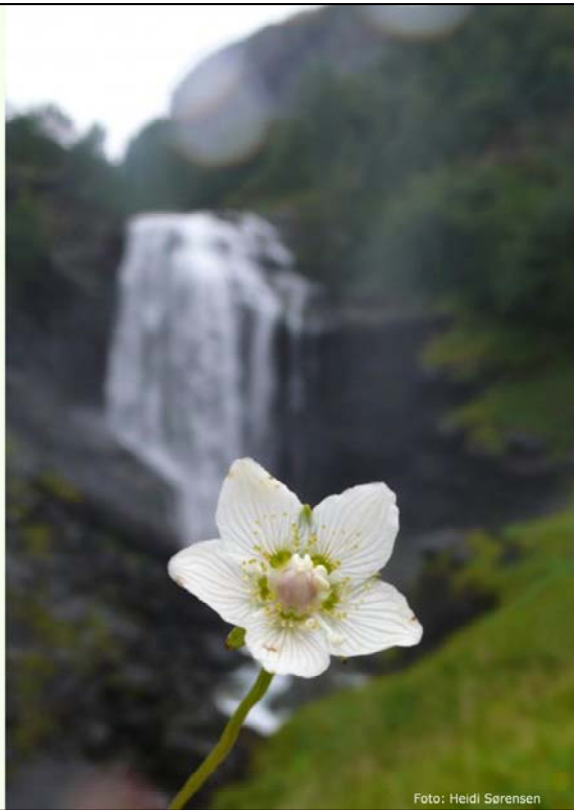

Foto: Heidi Sørensen

Kostnader ved miljøforringelse

Kostnader ved å hindre eller begrense skade innbefatter alle kostnader ved forebyggende eller gjenopprettende tiltak.

I dette kan det også ligge kostnader for å fremskaffe kunnskap.

Kostnader for å hindre eller begrense skade kan også være kostnader ved overvåking av miljøtilstanden der en tillatt virksomhet finner sted og som den kan ha effekt på.

Prinsippet om miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering

Unngå eller begrense skade på naturmangfoldet

Beste samfunnsmessige resultat

Samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold

17

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Dette er et viktig prinsipp.

Alternativ lokalisering av et utbyggingsområde eller valg av vegtrasé er en vanlig problemstilling i plansaker

Man bør ha flere traséalternativer og velge den som ut fra en samlet vurdering er best.

Hvordan ser dette ut i et vedtak?

Kunnskapskravet i § 8:

- Hvor er kunnskapen hente fra og hva sier den om naturmangfoldet?
- Hva sies om situasjonen og utviklingen er for de aktuelle økosystemer, naturtyper og arter på landbasis? Hva sier den om hva vi ikke vet?
- Effekten av tiltaket på økosystemer, naturtyper og arter. Hva sier den om hva vi ikke vet om effekter

Samlet belastning i § 10:

- Tidligere inngrep og bruk, det aktuelle tiltakets effekter og fremtidig bruk/tiltak

Miljøteknikker og lokalisering i § 12:

- Vurdering av ulike metoder for bruk eller bygging.
- Vurdering av ulike lokaliseringer av bruken/tiltaket

Føre-var-prinsippet i § 9:

- Når kunnskapen ikke er tilstrekkelig har det betydning for den skjønsmessige vurderingen knyttet til utfallet av saken

18

Hvor kunnskapen er hentet fra. Fagrapporter, erfaringsbasert m.v.

Hva sier kunnskapen om økosystemer, naturtyper og arter som berøres av tiltaket.

Bruk av forvaltningsmål og miljøprinsipper - reguleringsplan

19

Rollespill i en fiktiv sak

Kommunen: Kommunen, som har mange fine utmarksområder, ønsker å legge ut et område til hyggebygging i kommuneplanens arealdel. Kommunen har sjekket listen over arter som er prioritert og funnet ut at de arter som er i det aktuelle området ikke er prioritert.

Fylkesmannens miljøvernavdeling: Vi viser til at dette området tidligere har vært vurdert for hyttebygging, der vi har gått imot utbygging bl.a. ut fra at en art, **kadavermose**, som er kategorisert som sårbar på "Norsk Rødliste 2020" er lokalisert akkurat der hyttefeltet skal ligge. Arten er ikke en prioritert art, men vi har bare 11 forekomster av denne arten i Nord-Trøndelag, og kun én i Verdal kommune. Vi vil derfor anbefale at dette området ikke bygges ut, men flyttes en god del lengre vest, slik at det ikke berører forekomsten av arten. Det vises her til naturmangfoldlovens grunnmur med forvaltningsmål og prinsipper. Her sies det at arter skal forvaltes i levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder. Videre tilsier prinsippet om samlet belastning at kommunen ikke kan ødelegge den eneste forekomsten av denne arten i sin kommune. Vi bør se alle forekomstene av denne arten i sammenheng, og ikke fremme planer for utbygging uten å se dette i et helhetsperspektiv.

Kommunen: Dette har vi lite forståelse for. Det finnes jo to forekomster i Levanger og én i Stjørdal. Det får holde. Vi kommer ikke til å utrydde denne arten bare fordi denne arten blir borte fra Verdal. Dessuten kjenner vi mange som har sett denne mosen flere steder i kommunen, men som biologene ikke har funnet ennå. Videre må dette ses opp mot behovet for nye hytter i Verdal.

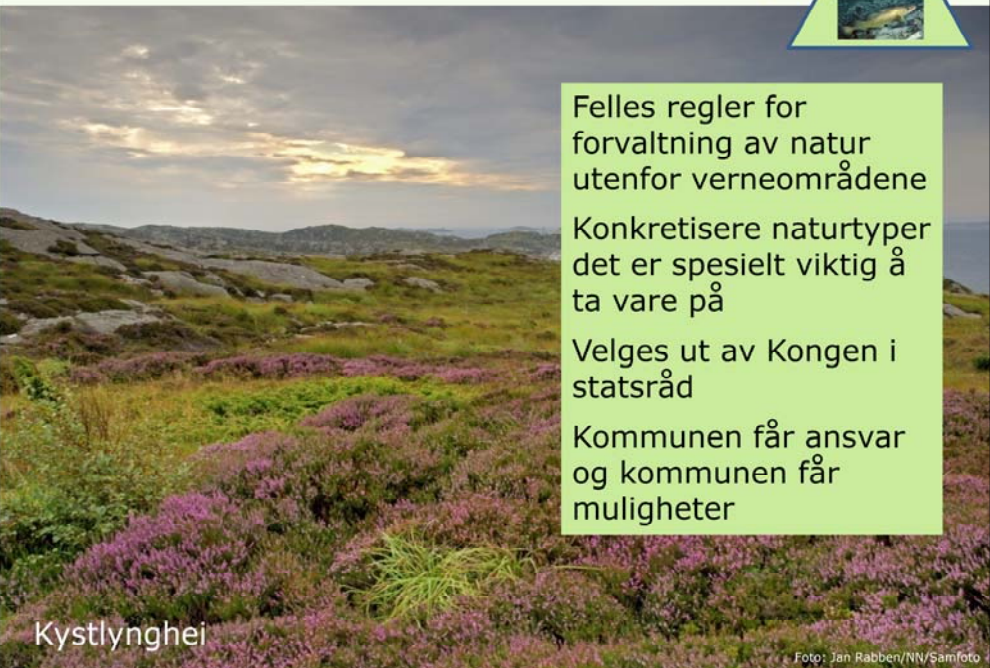
Fylkesmannens miljøvernavdeling: Her kommer vi visst ingen vei. Vi fremmer innsigelse til kommuneplanens arealdel.

Kommunen: Kommunen fatter sitt vedtak og saken sendes fylkesmannen for mekling.

Fylkesmannen: Her prøver fylkesmannen å finne en løsning. Men det vises seg vanskelig.

Statssekretæren i Miljøverndepartementet: Her foreslår man å ødelegge kommunens eneste forekomst av en sårbar art. Man dokumenterer heller ikke særlig stor samfunnsnytte av tiltaket man ønsker å gjennomføre. Kadavermose er ingen prioritert art, men det betyr ikke at det fritt fram at man kan ødelegge forekomsten, jf. miljøprinsippene. Naturmangfoldloven setter en minstestandard for hvordan man skal forvalte all natur i dette landet. Her godkjenner ikke kommunens plan.

Utvalgte naturtyper

Felles regler for forvaltning av natur utenfor verneområdene

Konkretisere naturtyper det er spesielt viktig å ta vare på

Velges ut av Kongen i statsråd

Kommunen får ansvar og kommunen får muligheter

20 Kystlynghei

Foto: Jan Rabben/NN/Samfoto

Bildet viser kystlynghei på Vestlandet (i nærheten av Ryvarden fyr). Kystlynghei er blant Europas eldste kulturlandskap og er truet av feil bruk eller ikke-bruk.

For første gang har vi felles regler for forvaltning av natur utenfor verneområder. Forvaltningen skal skje gjennom bærekraftig bruk. Reglene skal bidra til en felles og mer helhetlig forvaltning over kommune- og fylkesgrenser og regiongrenser.

Miljøforvaltningen må legge hode på blokka.

Vi må nå konkretisere naturtyper det er spesielt viktig å ta vare på. Noe natur utenfor verneområder er viktigere enn annen natur. Utvalgte naturtyper er et virkemiddel som bidrar til å hjelpe oss med å prioritere. Velges ut av Kongen i statsråd

Ordningen med utvalgte naturtyper gir kommunene bedre muligheter til å ta vare på natur og samtidig understreker den kommunenes ansvar for å ta vare på natur.

Utvelgelse

Kriterier for utvelgning:

Truet naturtype

Inneholder prioriterte arter

Ansvarsnaturtype

Internasjonale forpliktelser

Kommunene kan også
velge ut "sine" naturtyper

21

Foto: Kristin T. Teien

Bildet: Tørrbakkeeng med raudsvæve.

"Ved avgjørelsen av om en naturtype skal bli utvalgt, skal det legges særlig vekt på om:

- a) naturtypen har en utvikling eller tilstand som strider mot målet i §4,
- b) naturtypen er viktig for en eller flere prioriterte arter,
- c) naturtypen har en vesentlig andel av sin utbredelse i Norge, eller
- d) det er internasjonale forpliktelser knyttet til naturtypen."

Artsdatabankens kommende rødliste for naturtyper blir viktig bakgrunnsmateriale.

Kommunene kan velge sine egne naturtyper.

Forslag til utvalgte naturtyper

Kandidater til utvalgte naturtyper:

Slåttemyr

Slåttemark

Kalksjø

Kalklindeskog

Hule eiker

Plan- og bygningsloven og utvalgte naturtyper

Forekomstene forvaltes etter plan- og bygningslovens regler, i samsvar med naturmangfoldloven.

Kommunale planer
Planprogrammet
Samarbeid og prosess
Innsigelse

23

Bildet viser kalk-lindeskog.

Naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven anvendes side om side.

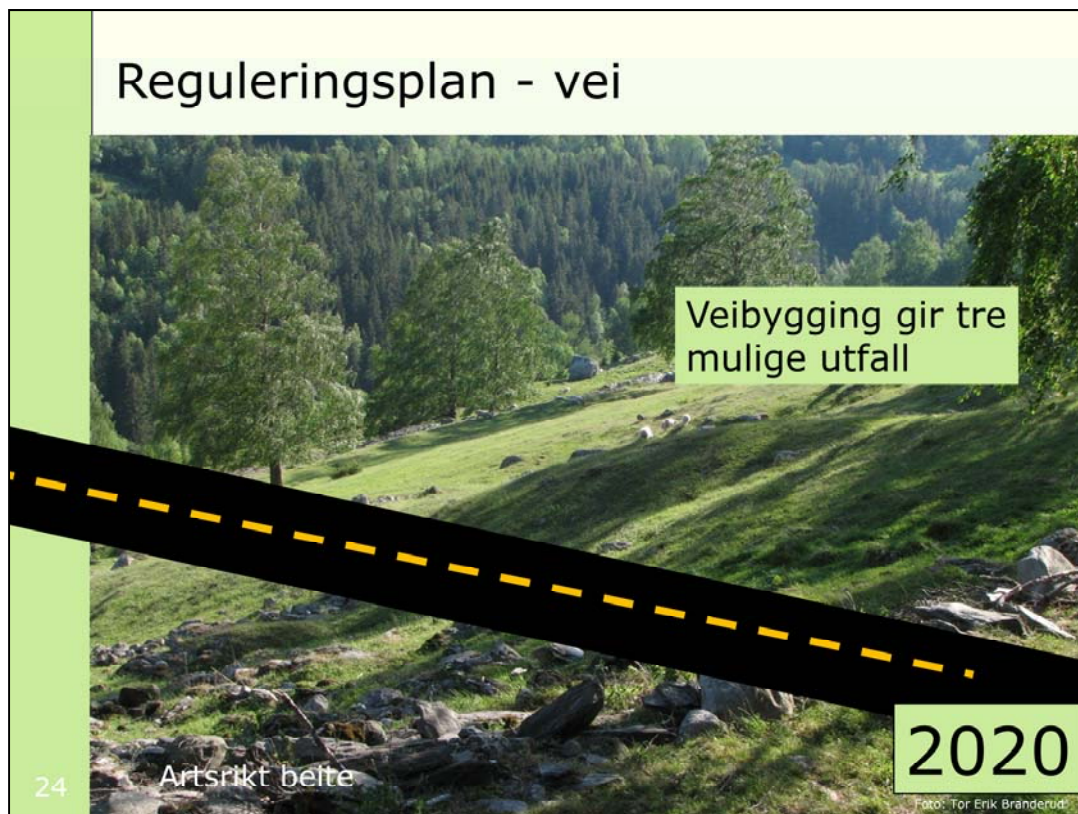
Det betyr at det skal tas særskilt hensyn til utvalgte naturtyper i planleggingen etter plan- og bygningsloven. Kommunen skal forvalte naturtypene, mens Fylkesmannen skal passe på.

Planprogrammet: Her bør registrerte utvalgte naturtyper spilles inn fra miljømyndighetenes side. Kommunen må også passe på selv.

Samarbeid og prosess: Miljømyndigheten deltar i planarbeidet. De har rett og plikt til dette.

Innsigelse: «I spørsmål som er av nasjonal eller vesentlig regional betydning». Utvalgte naturtyper - en tydeliggjøring av natur av nasjonal betydning...

Vedtatte planer: Rettslig bindende plan vedtatt etter at forskrift etter § 52 er gitt, går foran reglene i § 53 første til tredje ledd, hvis den tar stilling til forekomsten.

Fortellerstemmen Hvordan vil dette med utvalgte naturtyper virke i praksis? La oss se på et eksempel med en tenkt reguleringsplan for en vei. Vi er ti år fram i tid, i 2020, og Kongen i statsråd har pekt ut sine utvalgte naturtyper. Disse ligger pent inne på alle plankart i norske kommuner.

Kommunen: Vi i kommunen ønsker å ta vare på dette artsrike beitet. Vi kan kommunale sauer som beiter her. De er henter fra et rovdyrutsatt område. Den veien som planlegges vil vi legge i tunnel under denne forekomsten av en utvalgt naturtype.

Som vegmyndighet har vi sjekket kart og registreringer. Det er mange interesser å ivareta. Sikkerhetshensyn tilsier at veien jeg planlegger må legges over forekomsten av denne utvalgt naturtypen, et artsrikt beiteområde, og ikke i tunnel, slik kommunen foreslår. Andre områder er uaktuelle pga nærhet til barnehage og boligfelt. En tunnel vil koste vegvesenet 100 millioner kroner. Det er for dyrt og ligger utenfor våre budsjettammer.

Kommunen mener 100 mill kroner er en liten kostnad i denne sammenheng. Kommunen sier nei til vei over det artsrike beitet. sier nei til veien. Synes det er merkelig at statens vegvesen ikke kan gå for en tunnelløsning som er til beste for kommunen og for å ta vare på verdifull natur.

Statens vegvesen: Typisk kommunen. De tror at statens vegvesen har ubegrenset med midler. Det kan ikke jeg som veimyndighet leve med og fremmer en innsigelse, fordi en sving eller tunnel blir for dyrt og dermed lite samfunnsøkonomisk lønnsomt. Viser også til at dette er regler om bærekraftig bruk og ikke vern!

Fylkesmannen: Innsigelsen sendes først til Fylkesmannen for meklings, men han når heller ikke fram og saken blir deretter sendt videre til Miljøverndepartementet.

Fortellerstemmen: Det er tre mulige utfall i saken:

1. Ja, artsrike beiter har vi så mange av, så vegvesenet får medhold.
2. Nei, naturtypen er under press, så vegvesenet må betale for tunnel/sving.
3. Ja, men på det vilkår at vegvesenet betaler for skjøtsel av den utvalgte naturtypen andre steder, i stede for å betale 100 millioner kroner for en tunell eller sving.

Rollespill i en tenkt sak

Kommunen [klikk inn animert bilde av ordfører]: I min kommune [her valgt Asker som eksempel], har vi 12 forekomster av såkalt rikmyr, eller sump som vi kaller det. Vi ble ganske overrasket da fylkesmannen fortalte oss at dette var en såkalt utvalgt naturtype. Kommunene skal i sin planlegging ivareta mange interesser. Dette omfatter også "utvalgte naturtyper". Dette har kommunen søkt ivareta på en balansert måte, slik at 7 av 12 skal sikres gjennom hensynssoner. En av grunnene til at vi ikke kan ta vare på alle sumpene våre er at vi trenger 2 skoler [klikk inn animert bilde av skole] og 3 barnehager. Vår kommune setter barn og unge først, og gode skoler og barnehager trenger plass. Som den ordentlig kommunen vi er, har vi derfor tidlig dialog med fylkesmannen om våre utfordringer.

Fylkesmannens miljøvernavdeling [klikk inn animert bilde av repr. fra miljøvernavdeling]: Asker kommune har 12 forekomster av den utvalgte naturtypen rikmyr i sin kommune. Kommunen planlegger nå å bygge ned 5 av disse. Det mener fylkesmannen er for mye. En helhetlig planlegging bør sikre flere forekomster enn 7. Vi mener bare 2 av disse kan ofres i en helhetlig plan.

Kommunen [klikk inn animert bilde av ordfører]: Vi har svært mange hensyn å ta. Hvis vi ikke får bygge disse skolene og barnehagene, vil barn måtte få undervisning i provisoriske brakker, og vi får ingen langsiktige løsninger som er til barnas beste. I tillegg vil barn stå uten barnehageplass.

Fylkesmannens miljøvernavdeling [klikk inn animert bilde av repr. fra miljøvernavdeling]: OK. Da fremmer vi innsigelse. I en helhetlig plan må man forvente at kommunen tar et større ansvar, noe de dessverre ikke gjør i denne saken.

Kommunen [klikk inn animert bilde av ordfører]: Kommunen gir seg ikke og det blir mekling.

Nå Fylkesmannen selv [klikk inn animert bilde]: Her må kommunen prøve å finne en løsning som ivaretar flere enn 7 forekomster av utvalgte naturtyper. Bl.a. bør det være mulig å plassere skolene et annet sted. Plassering i myr virker ikke særlig lurt med tanke på fare for fukt og råteskader på bygget i et langsiktig perspektiv. Også en av barnehagene har andre mulige lokaliseringalternativer. Men kommunen gir seg ikke og saken sendes videre til Miljøverndepartementet.

Miljøverndepartementet ved miljøvernministeren [klikk inn animert bilde av "miljøvernministeren"]:

Får saken inn. Igjen tre valg:

1. Ja til bygging av 2 skoler og 3 barnehager.
2. Nei til bygging.
3. Påpeke at ordningen med utvalgte naturtyper gis mulighet til å følge opp statlige signaler på en bærekraftig måte. I en slik situasjon bør kommunen sørge for at 10 av forekomstene tas vare på. Dette også sette i lys av at det finnes flere andre gode lokaliseringalternativer for begge skolene og en av barnehagene. Og det er sistnevnte løsning Miljøverndepartementet faller ned på.

Prioriterte arter

Avløser "artsfredning"

Gjeldende artsfredninger står ved lag inntil de blir opphevet

Moderniserer artsbeskyttelsen ved å se arter og leveområder i sammenheng – økologiske funksjonsområder

Dynamisk

- aktive tiltak
- ikke statiske funksjonsområder
- avprioritering

26

Sinoberbille

Foto: Stefan Olberg

Prioriterte arter er et av de viktige, nye grepene i naturmangfoldloven (§§ 23 og 24). Strengt virkemiddel, på toppen av pyramiden, men ikke fullt ut: det som går direkte på organismene: strengt. Det som går på økologiske funksjonsområder: bærekraftig bruk.

Avløser naturvernlovens "artsfredning", og til dels "totalfredning" etter viltloven og lakse- og innlandsfiskloven.

Gjeldende fredningsvedtak står ved lag inntil de blir opphevet.

Moderniserer artsbeskyttelsen ved å se arter og leveområder i sammenheng – økologiske funksjonsområder. Det som skiller reglene om prioriterte arter fra tidligere artsfredninger, er at f.eks. tidligere fredninger av planter primært innebærer at man ikke kan plukke planten. Men det var tillatt å ødelegge området der planten vokser. Nå kan man hindre dette gjennom å etablere økologiske funksjonsområder.

Dynamisk

- **aktive tiltak.** Skal mange av disse artene tas var på, trenger man aktive tiltak. Derfor skal det utarbeides handlingsplaner der det skjøtsel og aktive tiltak er nødvendig for å ta vare på arten.
- **ikke statiske funksjonsområder.** Dersom arten flytter på seg, følger det økologiske funksjonsområdet med arten. Mest aktuelt for dyr, f.eks. fugler.
- **avprioritering.** Det er ikke et siktemål å prioritere en art for "alltid". Siktemålet er å få arten i en så god tilstand at den kan avfredes. Egen hjemmel for dette i loven.

Forslag til prioriterte arter

Foto: Marianne Gjerv

Fjellrev
Rød skogfrue
Elvemusling
Stor salamander
Elvesandjeger
Sinoberbille
Dverggås
Eremitt
Honningblom
Klippeblåvinge
Svarthalespove
Dragehode

27

Her er oversikten over de 12 artene som er forelått prioritert. For syv av disse er det også foreslått økologiske funksjonsområder.

Fjellrev m/økologisk funksjonsområde

Rød skogfrue m/økologisk funksjonsområde

Elvemusling

Stor salamander m/økologisk funksjonsområde

Elvesandjeger m/økologisk funksjonsområde

Sinoberbille m/økologisk funksjonsområde

Dverggås m/økologisk funksjonsområde

Eremitt

Honningblom

Klippeblåvinge m/økologisk funksjonsområde

Svarthalespove

Dragehode

Klippeblåvinge Halden – reguleringsplan for Torpbukta

Miljøverndepartementet
innkalte og opphevet
planen

Avgjort i 2008 før
naturmangfoldloven

Bevaring av
leveområdet for den da
eneste kjente
forekomsten av
klippeblåvinge i Norge

10 bolighus og 5 hytter

28

Kilde: Halden kommune

Bestanden av klippeblåvinge har i senere år gått kraftig tilbake både i Finland, Sverige og Norge, og klippeblåvingen er klassifisert som sterkt truet i den nasjonale rødlista over trua arter (Norsk Rødliste 2006).

I 2007 anbefalte MD at reguleringsplan for Torpbukta i Halden ble opphevet da den berørte det daværende siste kjente leveområdet for klippeblåvinge i Norge.

Historisk er det kjent 16 lokaliteter i landet og alle har vært gjenstand for kartlegging i 2008 og 2009.

Arten ble som følge av dette gjenfunnet i Tvedestrand i 2009 etter å ha vært ansett som utgått i det området. Med det funnet økte forekomsten i Norge til to lokaliteter. Den kritiske situasjonen for bestanden har ført til at klippeblåvingen ble varig fredet og en handlingsplan for arten er under utarbeidelse (sendt på høring februar 2010).

Klippeblåvinge Tvedestrand – reguleringsplan for Ulevåg

Miljøverndepartementet
stadfestet ikke
reguleringsplanen

Kun to kjente
lokaliteter, tidligere 16

Klassifisert som sterkt
truet på Norsk rødliste
2006

Naturmangfoldloven § 8
kunnskapsgrunnlag

Naturmangfoldloven § 9
føre-var-prinsippet

29

Første saken der vi brukte nml i avgjørelsen av en innsigelsessak i MD. Departementet la i avgjørelsen vekt på at **bestanden av klippeblåvinge er gått kraftig tilbake** og er klassifisert som sterkt truet(EN) på Norsk rødliste 2006.

Departementet mener at selv om det ikke er gjort bekreftede funn av klippeblåvinge i selve planområdet, kan det ikke bygges ut før ytterligere kunnskap er innhentet om arten.

Departementet støtter her DN sin uttalelse i saken.

Naturmangfoldloven §§ 8, 9 viser til behovet for kunnskapsgrunnlag og vektlegging av føre-var-prinsippet ved offentlige beslutninger.

Det må gjennomføres en kartlegging og utredning av det aktuelle økologiske funksjonsområdet, samt gjennomføres en innledende studie av klippeblåvingens forekomst i Tvedestrand.

Av hensyn til partene i saken, må **kartleggingen skje i løpet av 2010**.

Ut fra resultatene, må det tas nærmere stilling til hvor det bør settes i gang tiltak for sikring av klippeblåvingens økologiske funksjonsområder, samt hvor det ikke bør settes i gang bygging.

Dersom kartleggingen tilsier at det **kan** bygges ut i området, må det **vedtas en ny reguleringsplan** for området.

Boligene må tilpasses terrenget på en best mulig måte slik at de ikke blir liggende eksponert i terrenget, og ellers være i tråd med nasjonale føringer for strandsonen.

Hubro på Dolmøya - Hitra

Hubro sterkt truet på
rødlista

Ny veg i konflikt med
hekkeområde

Ikke mulig å sikre
lokaliteten med
avbøtende tiltak
langs foreslått trasé

Vegen må legges om

Foto: Øystein Solvåg/NN/Sembo

Kilde: Frøya Næringsforening Grafikk: marit.bardal@adressevisen.no

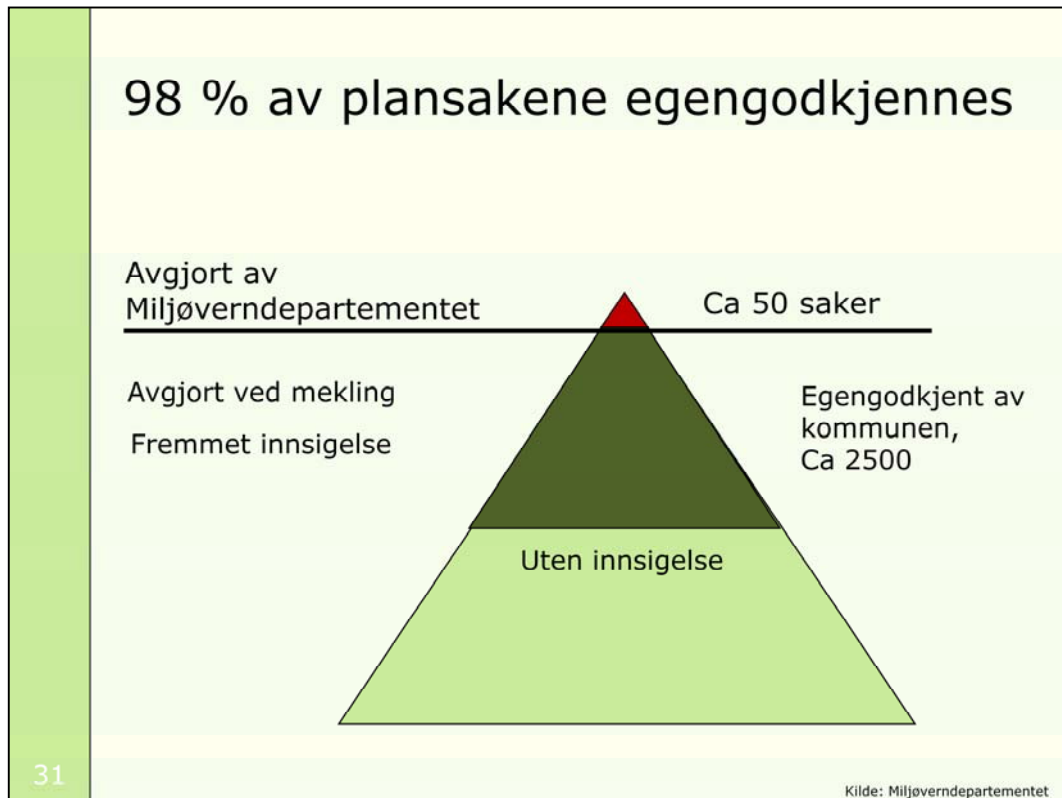
30

Klagesak avgjort av departementet. Hubro er klassifisert som "sterkt truet" i Norsk Rødliste 2006. Arten er opplistet på vedlegg til Bern-konvensjonen, og dette innebærer at Norge internasjonalt er særlig forpliktet til å ivareta arten og dens leveområder.

Dersom vegen bygges som vist i reguleringsplanen, er det etter departementets syn ikke mulig å gjennomføre avbøtende tiltak for å hindre at leveområdet går tapt. Hubrolokaliteten i Dolmsundet er spesielt viktig for utviklingen av hubrobestanden i det aktuelle kystområdet. Miljøverndepartementet anser på denne bakgrunn at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget som er framskaffet i denne saken, er i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8. Eksempel på en sak hvor ny informasjon kommer sent i prosessen.

Ivaretagelse av hubrolokaliteten vil være i tråd med det nasjonale målet om å opprettholde eller bygge opp igjen truede arter til livskraftige nivåer, jf. Prop. 1 S (2009-2010) s. 65. Videre vil det bidra til å følge opp handlingsplanen for hubro (DN-rapport 2009-1), der det er anbefalt å ta bedre hensyn til hubro i arealplanleggingen.

Miljøverndepartementet viser til naturmangfoldloven § 12 om at for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet, skal det tas utgangspunkt i slik lokalisering som gir de beste samfunnsmessige resultater.

God planlegging i kommuner og fylker er avgjørende for god måloppnåelse bevaring av naturmangfoldet

98 % av plansakene egengodkjennes.

Det er derfor helt avgjørende at fylkesmann og fylkeskommunen er aktive både med opplæring og innspill i planprosessene.

Naturmangfoldlovens hovedgrep

Øverst i pyramiden: Verneområder og prioriterte arter.
Det mest verdifulle – indrefilénen av norsk natur.

Mellomsjiktet – natur som krever spesielle hensyn.
Utvalgte naturtyper, der man må sikre arter gjennom bærekraftig bruk (høsting og fangst) og der noe truer natur (fremmede organismer).

Grunnmuren. Formål, forvaltningsmål og prinsipper. Her gjøre det viktigste arbeidet.

De neste fem årene

Drille kommunene, miljøforvaltningen og sektorene i anvendelsen av naturmangfoldloven kap. II

Sikre en god samordning mellom plansystemet og naturmangfoldloven

Mange naturtyper vil bli utvalgt

Mange arter vil bli prioritert

Forvaltning av truede naturtyper og arter

Økt behov for kunnskap!

33

Foto: Asbjørn Børset

Bildet viser Kalvågane, Sandsøya i Sande kommune på Sunnmøre.

- Drille kommunene, miljøforvaltningen og sektorene i anvendelsen av naturmangfoldloven kap. II.
- Sikre en god samordning mellom plansystemet og naturmangfoldloven.
- Mange naturtyper vil bli utvalgt.
- Mange arter vil bli prioritert.
- Forvaltning av truede naturtyper og arter.
- Økt behov for kunnskap!